

Hoe voyeuristisch / impertinent & zeurderig is cameraman / interviewer **Frans Bromet**? Die stem achter de camera verklaart zich nader.

Interview David de Jongh • Foto Arno Lingerak

ANVANKELIJK WAS hij werkzaam als cameraman bij tientallen films (o.a. *Ciske de Rat*) en bij VPRO-programma's als *Van Kooten en De Bie* en *Herenleed*. Maar sinds een jaar of vijf regisseert de immer ingetogen, ironische scepticus Frans Bromet steeds meer zelf. Recente programmatels: *Buren*, *Marco Polo* en *Veldpost*. Vorig jaar haalde hij bij de verkiezing van tv-persoonlijkheid van het jaar een tweede plaats.

Wat is het verschil tussen jouw manier van werken en reality-tv?
'Reality-tv is vaak erg oppervlakkig. Het gaat alleen maar om de uiterlijke gebeurtenis, de achterliggende motieven worden nooit uitgewerkt.'

Maar jij bent toch ook een voyeur. Hoe bepaal je de grens van jouw voyeurisme?

'Die is er niet. Mijn voyeurisme eindigt bij mij, maar niet eerder.'
Zijn er situaties te bedenken waarin je iemand tegen zichzelf in bescherming moet nemen?
'Je moet mensen niet in bescherming nemen, dat vind ik hooghartig. Ik heb bijvoorbeeld in *Buren* ook veel gestoorde mensen gehad, en die nam ik gewoon serieus. Het is niet aan mij om te beoordelen of iemand gek is of niet. Mensen laten geen dingen met zich gebeuren die ze niet willen.'

HIJ WERD GEBOREN in 1944 in Amsterdam-West als kind van een joodse vader en een niet-joodse moeder. Dankzij dat gemengde huwelijk werd zijn vader niet gedeporteerd. Later kwam hij in een werkkamp terecht, ontsnapte en dook onder tot het eind van de oorlog. Bromet: 'De familie van mijn

vader is in concentratiekampen vermoord. Mijn vader praatte daar niet zoveel over, hij heeft ook geen hulp gezocht. Hij wilde nooit meer wat met Duitsers te maken hebben. Als kind gingen we ook nooit door Duitsland als we bijvoorbeeld naar Zwitserland of Italië met vakantie gingen, dan reden we om via Frankrijk. Totdat ik in 1974 een film over hem heb gemaakt en hem mee naar Duitsland genomen heb. Vanaf dat moment kwam hij wel weer in Duitsland. Hij heeft er ook nog een paar keer vakantie gevierd. In 1979 is hij gestorven.'

Je zei ooit dat je teruggetrokkenheid en melancholie iets met de oorlog te maken hebben.

'Die oorlog is me met de paplepel ingegoten. Mijn tante Rachel, bij wie we elke zondag kwamen in Betondorp, vertelde vanaf het moment dat we binnenkwamen tot we weggingen de verhalen over de zes concentratiekampen waar ze heeft gezeten. En ze huilde er veel bij. Dat was vreselijk. Het geeft je een bepaald mensbeeld, waar je voor de rest van je leven niet van afkomt en ook niet van af hoeft te komen.'

Welk mensbeeld?

'Dat mensen tot alles in staat zijn — vrijwel elk mens. Dus daar hoeven we geen illusies over te hebben. We hoeven niet te veel van onze medemens te verwachten. Als je dat weet zal je ook niet gauw teleurgesteld zijn. Niet dat iedereen zich in concentratiekampen heeft misdragen, maar toch wel veel mensen. De kant van mensen die daarmee te maken heeft, heb ik altijd in mijn programma's proberen te belichten, op een luchtige manier natuurlijk. Bij *Buren*

zie je hoe mensen die in een conflict terecht komen, hun redelijkheid verliezen en vanuit onredelijke motieven opereren.'
Voel jij je joods?

'Nee, ik ben ook niet joods. Mijn moeder is niet joods dus volgens de joodse wetten ben ik het niet. Er is mij weinig geleerd over de joodse cultuur en het interesseert me ook niks.'

Aten jullie wel matses?

'Dat wel. Dat was zo ongeveer het enige. Mijn vader at ook wel eens koeienmaag, dat vonden wij ontzettend stinken, maar het schijnt een joods gerecht te zijn.'

Besneden?

'Nee.'

Dus die joodse identiteit speelt geen rol?

'Ik wil daar wel een relativering op maken. Een paar jaar geleden ging ik voor het eerst naar Israël, een volkomen onbekend land voor mij. Wel had ik altijd veel van de dingen die daar gebeurden met afschuw gevolgd — bij-

lemaal lekkere tijden, maar dat is een luxeprobleem.'

Hoe was jij als kind?

'Heel erg rustig. Ik was op school erg goed in alles, behalve in gym. Ik was, denk ik, zoals dat nu heet hoogbegaafd. Toen ik van de middelbare school kwam, wist ik niet wat te doen. Ik kon niks anders bedenken dan naar de Filmacademie gaan. 'Een oude oom van me, ome Bram, had me ooit een afdruckraampje, zo'n houten raampje met een glaasje erin, cadeau gedaan. Als je daar een negatief in legde en een fotopapiertje eronder en je liet het in de zon liggen, kwam er later een foto op. Dat vond ik erg interessant. Ik had ook een grote interesse in scheikunde, had ook een eigen scheikunde-laboratoriumpje. Al gauw kreeg ik een donkere kamer op zolder en begon met fotograferen.'

Is de Filmacademie essentieel geweest voor je latere werk?

'Op de filmacademie werd ik

Bromet's

voorbeeld hoe de Palestijnen werden behandeld. Op een rare manier kreeg ik het gevoel alsof ik op een plek kwam die ik al kende en waar ik min of meer thuis was. En dat shockeerde me wel. Ook omdat ik de joodse identiteit altijd van me heb afgehouden. Ik vind de problemen van tweede-generatie slachtoffers ook volkomen onzin. D'r zijn altijd wel dingen in niet he-

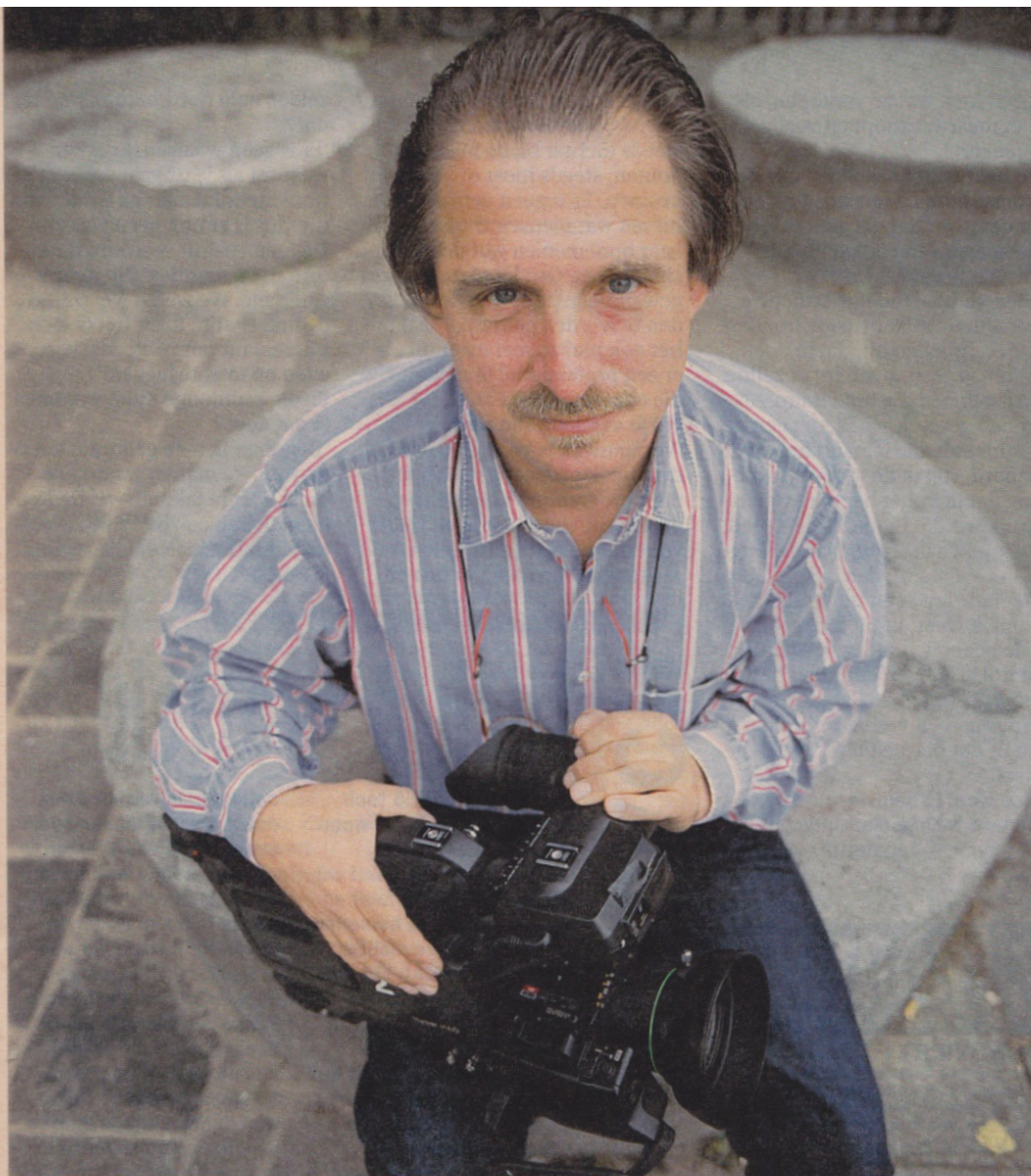
wakker. Het was begin jaren 60, een roerige tijd. Je ontdekte wat je wilde. Die camera was een fascinerend apparaat.'

En het politieke klimaat?

'Een heleboel ideeën uit die tijd spraken me niet aan. Bijvoorbeeld die democratisering — dat vond ik onzin.'

En slogans als 'make love not war'?

'Dat vond ik ook niks. Ze wilden

weg, gingen een biertje drinken. Later kreeg ik meer overwicht. 'Ik heb heel veel vormen uitgeprobeerd en uiteindelijk heb ik gekozen voor het allersimpelste dat er is: zonder licht, zonder assistenten, de camera op de schouder en de wijde wereld intrekken.'

De fotografe Diane Arbus was daarbij een inspiratiebron?

'Haar compassie met vreemde types vond ik interessant. Van haar heb ik geleerd iemand niet tegen zichzelf in bescherming te nemen. En haar manier van fotograferen was boeiend — simpele portretten van mensen in hun eigen interieur, met flitslicht. Ze deed geen enkele poging om het mooier of sfeervoller te maken, heel kaal eigenlijk, maar prachtig qua emotie.'

Geposeerd?

'Vrijwel alles geposeerd.'

Dat was dan eigenlijk het enige 'niet-echte'?

'In mijn films poseren mensen ook. Ik doe nooit net alsof de camera er niet is. De aanwezigheid van de camera is een factor in de werkelijkheid die je filmt. Dus moet je daar ook verslag van doen. Dus als ik bij *Zaal over de vloer* (een programma dat Bromet maakt met Rik Zaal voor de Amsterdamse zender AT5, red.) met mijn camera een koekoeksklok van de muur stoot, stop ik de camera niet, maar dan film ik de koekoeksklok die op de grond ligt.'

beweegredenen

een andere wereld opzetten, maar dat was zo ongeveer het enige. En het moest dan gedemocratiseerd gebeuren.'

Jij wilde die andere wereld niet per se?

'Nee, had ik niet zoveel behoefte aan. Ik vond het wel belangrijk dat de dingen die mijn vrienden en ik wilden maken, gemaakt konden worden. We werden verschrikkelijk gedwarsboomd

door de Raad voor de Kunst, wat nu het Filmfonds heet maar niet zoveel veranderd is. Wat dat betreft was er wel een generatieconflict. Wij kregen eigenlijk nooit subsidie.'

Heb je al die jaren als cameraman niet gedacht: ik wil meer?

'Nooit. Ik kon via het camerawerk heel veel creativiteit uitleven, dat was genoeg. Het maken van beelden, het werken met

licht was een passie voor me. Op het laatst kon ik alles wat ik in mijn dromen zag, in beeld brengen.

'Mijn eerste film draaide ik voor Pim de la Parra. Een kleurenfilm op 35 millimeter, waar ik nog nooit mee had gewerkt. Ik was 24 jaar en zo verschrikkelijk onervaren dat bijvoorbeeld de belichters helemaal niet naar me luisterden. Die liepen steeds

Je bent verder beïnvloed door het boek *Freaks* van Lesley Featler.

'Meer nog door de film *Freaks*. Het verhaal van die film is dat die freaks in een circus werken en worden uitgebuit door de directeur. Aan het eind gaan alle freaks van dat circus samenwerken en bestrijden ze met succes hun belagers. Dat was altijd een verschrikkelijk aangrijpend >

moment, als al die sloebbers er gezamenlijk in slagen om die uitbuiters, die eigenlijk niet konden verliezen, toch op de knieën te krijgen.'

Het zwakkere dat overwint.

'Als het zwakkere overwint, is het iets prachtigs. Ik heb ook een hekel aan directeuren en mannen met pakken, mensen met poen.'

Toch draai je ook regelmatig commercials.

'Dat is een uitdaging vanwege de hoge eisen die aan het draaien van een commercial worden gesteld. Verder is er niks leuk aan een commercial. Het is heel gênant om een of ander product mee te helpen verkopen, maar zo af en toe is het wel aardig om te doen. Je krijgt een kijkje in de keuken van het commerciële denken, waar ik zelf niet zo'n liefhebber van ben. Maar omdat het onze wereld steeds meer overheerst, is het wel interessant om daar af en toe naar binnen te gluren. Dan zie je ook de kille berekening van de reclamemakers, het interesseert ze echt

geen fuck wat ze verkopen, als het maar verkoopt en veel geld oplevert.'

Je hebt zowel speelfilms als documentaires gemaakt. Ooit zei je daarover dat die genres niet wezenlijk verschillen. Hoe bedoelde je dat?

'Een verhaal moet je structureren om de kijker vast te houden. De technieken om dat te doen, zijn voor een speelfilm dezelfde als voor een documentaire. Als ik een gesprek maak met een gedetineerde die iemand heeft vermoord, stel ik de vragen dusdanig dat ik in het begin te weten kom hoe die moord is gepleegd. Daarna ga ik terug naar de jeugd van zo iemand, dan bespreek ik het hele leven en uiteindelijk kom ik weer uit bij die moord. Die neem ik dan veel gedetailleerder door, en dat moet het hoogtepunt zijn. Dat is het principe van een verhaal vertellen zoals dat bij speelfilms wordt gedaan.'

Hoe word je beïnvloed door de nieuwe technische vindingen? 'De camera-apparatuur wordt

steeds lichter. Je kunt als toerist overal opnamen maken. Ik kan steeds dichter bij de mensen komen, steeds meer in hun huid kruipen. Er is geen verschil meer tussen wat mensen thuis van elkaar opnemen en wat de professional doet. Omdat mensen al zo gewend zijn door hun familieleden te worden gefilmd, maakt het ook niet zoveel meer uit als er een professional langskomt die er precies zo uitziet.'

Wil je vernieuwend zijn?

'Vernieuwen is voor mij geen dwang. Ik probeer gewoon in mijn programma's bij mensen net zolang door te vragen tot ik voor me zie wat ze vertellen.'

Je vraagt altijd naar het hoe en

zelden naar het waarom. Hoe zit dat?

'Er is geen waarom. Er is een waarom als je uitgaat van een rationaliteit. En daar ga ik niet van uit, dus is er ook geen waarom. De mens wordt gestuurd door driften en emoties. Die interesseren me. We weten wel welke driften er zijn, maar het is toch interessant om ze steeds weer even op tafel te leggen.'

En die zeurderige stem waarmee je dat doet?

'Daar ben ik mee geboren, dat is gewoon de manier waarop ik praat. Het maakt me wel herkenbaar. Ik heb een oude wijze les toegepast: 'maak van je zwakte je kracht'.

ADVERTENTIE

50-70% KORTING

OP ALLE 100 THUIS-CURSUSSEN

WANT DE NHA[®] VIERT FEEST!

JUBILEUM-FEEST! De NHA wordt 60 jaar en trakteert. En dat doe je maar één keer in 60 jaar met kortingen tot 70%. Pak uw kans. Nergens studeert u goedkoper en beter. Perfecte en geheel complete cursussen. De makkelijkste lessen en de vriendelijkste leraren helpen u snel naar een officieel erkend diploma. Studeer thuis in uw eigen tempo. U wilt alles weten? Nu bellen betekent morgen al de GRATIS studiegids in huis. Of stuur de bon in. Alles geheel vrijblijvend. Vergelijk en u zult kiezen voor de NHA. De NHA is het snelst groeiende instituut van Nederland. Kunnen 35.000 cursisten per jaar zich vergissen?

Bijv.: AOV 798 NÚ: 299 of in termijnen

Kruis hier aan voor uw GRATIS studiegids.

☐ BEROEP EN VAK (Bijv. AOV (Middenstand), HOV (Horeca), PR-A, Cafébedrijf, Secretariaat, Receptionist, SEPR-reisbureau, Psychologie, Vertegenwoordiger, Ass. Magazijn/Expedië Manager, enz.)	☐ MANAGEMENT (Bijv. Praktijkdipl. Midden Management, Voorbereidend Hoger Management, Ass. Manager, Commercieel Management, Bedrijfsorganisatie)
☐ ADMINISTRATIE EN INFORMATICA (Bijv. Basiskennis Boekhouden, Praktijkdiploma Boekhouden, MBA, Praktijkdiploma Informatica, Elementaire Belastingkunde, Computer Boekhouden, Populair Computergebruik, enz.)	☐ STAATSEXAMENS (Nieuwe spelling). MAVO, HAVO, VWO. (Ook per vak mogelijk).
☐ TALEN (met cassette-speler) (Engels, Duits, Frans, Italiaans en Spaans of correspondentie Nederlands, Engels, Duits of Frans.)	☐ MARKETING EN RECLAME (Bijv. Nima-A, Marketing & PR, Reclame enz., enz.)
	☐ HOBBY (Bijv. Teken en Schilderen, Fotografie, Keyboard, Pop. Computergebruik, Kinderpsychologie, Binnenhuis- en Tuinarchitectuur, Astrologie, Verhalen schrijven, Vrij Teken en, enz., enz.)

Ik verplicht mij tot niets en mag zonder meer de gratis studiegids houden. Ik krijg geen bezoek aan huis.

Of bel 24 uur per dag, 7 dagen per week.

Dhr./mevr.:
Straat:
Postcode:
Plaats:

Stuur de bon in een open envelop zonder postzegel naar:
NHA, Antwoorder. 4004, 5980 ZX Panningen (bij VENLO)

ERKENDE OIVA **NHA[®]**
NATIONALE HANDELS ACADEMIE

DELACH
door Theodor Holman

Lach & erotiek

WAT ZIT DE MENS toch mooi in elkaar. Want waarom lacht de mens?

Lachen maakt een stof vrij die endomorphine heet en die beïnvloedt de hersenen op een positieve manier. Positief betekent: het ontsluit die gebieden in de hersens die je een prettig gevoel geven. Daarbij zorgt de stof ervoor dat de lust wordt aangewakkerd. Zowel de eetlust als de voortplantingslust. Lachen heeft dus ook een erotische werking in de hersenen.

Maar daarbij heeft men nog iets anders gevonden. Psychologen lieten aan een groep mensen foto's zien van gewone personen en men moest de seksuele aantrekkingskracht van hen beschrijven en onderbrengen in een cijfer van een tot tien. Een vijf bleek het gemiddelde. Vervolgens liet men aan een andere groep mensen foto's zien van dezelfde mensen, maar dan lachend. Gemiddeld cijfer: 7. Ik weet niet welke les u hier uit trekt, maar ik loop sindsdien voortdurend met mijn mondhoeken tegen mijn

ooriellen. Ik vermoed dan ook dat veel grappen over seksualiteit voortkomen uit de geheime verhouding die de lach en erotiek met elkaar hebben. Ander onderzoek (ik citeer uit een mapje dat ik heb aangelegd en bron is een *Sunday Times* van vier jaar geleden) wijst uit dat goedlachse mannen met een buikje makkelijker vrouwen kunnen krijgen dan dan magere, introverte mannen. Klopt dit? Welnu, een zeer beperkt onderzoek dat ik bij een man heb gehouden die goedlachs is en een buikje heeft, blijkt dat goedlachse mannen met een buikje van een jaar of veertig bijna allemaal gescheiden zijn en een somber bestaan leiden, terwijl ze hartstikke aantrekkelijk zijn. Lachen blijkt noodzakelijk voor de voortplanting. Aan de andere kant, is lachen tijdens de voortplanting strikt verboden. Indien het waar is, dat lachen een erotische functie heeft, waarom lachen honden, konijnen en muizen dan zo weinig? Heeft Midas hier een antwoord op?